

საქართველოს ეკონომიკის გამოწვევები COVID-19-ის ფონზე

ლია ჭყონია

სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

Covid-19-ის პანდემიამ მოულოდნელი სტრესის ქვეშ დააყენა როგორც გლობალური ჯანდაცვა, ისე მსოფლიო სოციალური და ეკონომიკური სისტემები. პროგნოზი არასახარბიელოა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის განცხადებით მსოფლიო ეკონომიკა 3%-ით შემცირდება.

საქართველოს ეკონომიკა ბოლო წლებში 5%-ის ფარგლებში სტაბილურად იზრდებოდა. მაგრამ ახალმა კორონავირუსმა მნიშვნელოვნად გააუარესა საქართველოს ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივა. პანდემიასთან ბრძოლის, ვირუსის მართვის, შეზღუდვების, მოქალაქეებსა და ბიზნესსზე ზრუნვის მიმართულებით საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა ქვეყნის განვითარების ანტიკრიზისული გეგმა.

კორონავირუსის ფონზე გამოიკვეთა ქვეყანაში ადგილობრივი წარმოების განვითარების აუცილებლობა. პირველი შოკის შემდეგ ქართული ბიზნესის ნაწილმა შეძლო ადაპტირება არსებულ მდგომარეობასთან. მოახერხა თვითორგანიზება და ახალი ტიპის მომსახურებებისა და პროდუქტების შემუშავება. მათ დისტანციური მუშაობის პირობებშიც კი მოახერხეს თანამშრომელთა შენარჩუნება და არსებულ გამოწვევებთან გამკლავება.

ანტიკრიზისული გეგმის პროგრამა „ბიზნესის ხელშეწყობის“ ფარგლებში, ხელისუფლების მხარდაჭერით გაიხსნა და გაფართოვდა ათეულობით ახალი ადგილობრივი მცირე საწარმო: ვირუსისაგან დამცავი (პირბადეები, დამცავი საშუალებები, კომბინიზონები) საშუალებების საწარმო; ბიოდეგრადირებადი პარკების, ადგილობრივი ქათმის ხორცის მწარმოებელი, დაფასოებული ხორცისა და ნახევარფაბრიკატების, ჩირების,

თხილის საშრობი, ხილისა და ბოსტნეულის გადამამუშავებელი, ხილის სამაცივრე შემნახავი, კომბინირებული საკვების, ავეჯის, კარ-ფანჯრების, ალუმინის პროფილების და ა.შ. ინვესტირებულია და მალე აშენდება პლასტმასის გადამამუშავებელი, ლითონის ნაწარმის, პოლიესტერის სინთეზური ბოჭკოსა და სილიკომანგანუმის, სამკერვალო და სხვ. შესაძლებელია კორონავირუსს დადებითი ეფექტიც გააჩნდეს და ეროვნული ეკონომიკის აღორძინების საფუძველადაც კი მოგვევლინოს

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზით 2021 წელს საქართველოს ეკონომიკა, მთავრობის მიერ გატარებული ეფექტიანი ღონისძიებების ხელშეწყობით 4%-ით გაიზრდება.

საკვანძო სიტყვები: COVID-19, პანდემია, ეკონომიკური ზრდა, ანტიკრიზისული გეგმა, ბიზნესის ხელშეწყობის პროგრამა, „წარმოე საქართველოში“, ახალი საწარმოს გახსნა, პროექტები, პროგნოზი.

CHALLENGES OF THE GEORGIAN ECONOMY AGAINST THE BACKGROUND OF COVID-19

Lia Chkonia

Associate Professor Of GTU

RESUME

The Covid-19 pandemic has put both global health care and global social and economic systems under unexpected stress. The forecast is unfavorable. According to the International Monetary Fund, the world economy will shrink by 3%.

Georgia's economy has been growing steadily at 5% in recent years. But the new coronavirus has significantly worsened Georgia's economic growth prospects. The Government of Georgia has developed an anti-crisis plan for the development of the country in the fight against pandemics, virus management, restrictions, care for citizens and businesses.

Against the background of the coronavirus, the need to develop local production in the country was highlighted. After the first shock, part of the Georgian business was able to adapt to the current situation. Managed to self-organize and develop new types of services and products. They even managed to retain employees and deal with existing challenges even while working remotely.

Dozens of new local small enterprises have been opened and expanded with the support of the government as part of the Translation and Action Plan "Business Facilitation" program: a virus protection facility (personal protective equipment, overalls, overalls); Manufacturer of biodegradable parks, local chicken meat, packaged meat and semi-finished products, dried fruits, Nut dryer, fruit and vegetable processing, fruit refrigeration storage, combined feed, furniture, doors and windows, aluminum profiles, etc. Invested and will soon build plastic processing, metal products, polyester synthetic fibers and silicomanganese, sewing and more. It is possible that the coronavirus will have a positive effect and even serve as a basis for the revival of the national economy.

According to the International Monetary Fund, the Georgian economy will grow by 4% in 2021 with the support of effective measures taken by the government.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Economic Growth, Anti-Crisis Plan, Business Support Program, "Produce In Georgia", Opening A New Enterprise, Projects, Forecast.

მსოფლიოში ახალი კორონავირუსის- COVID-19-ის მოსალოდნელი შედეგები გაურკვეველია. გლობალური პანდემიით გამოწვეულ ეკონომიკურ სირთულეებთან დაკავშირებით ასევე გაურკვეველია პროგნოზები. ახალმა კორონავირუსმა საფრთხე შეუქმნა ადამიანების ჯანმრთელობას და შეაფერხა ეკონომიკური საქმიანობა მთელს მსოფლიოში. დაეცა ფასები მსოფლიო ბირჟებზე, შეიზღუდა მოგზაურობები, გაუფასურდა აქციები და სხვა.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის განცხადებით მსოფლიო ეკონომიკა 3%-ით შემცირდება. კრიზისი ძირითადად ევროკავშირის ქვეყნებზე აისახება.

მსოფლიოში ახალი კორონავირუსით გამოწვეული მოსალოდნელი საფრთხეები მოულოდნელი და საგანგაშო აღმოჩნდა განვითარებადი, აღმავლობის გზაზე მდგარი პატარა ქვეყნის-საქართველოს ეკონომიკისთვის. საქსტატის მონაცემების თანახმად, 2019 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) რეალური ზრდა, წინა წელთან შედარებით, 5.1% იყო. ზრდა დაფიქსირდა დარგებში: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა. ავტომობილებისა და მოტოციკლების რემონტი. უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საქმიანობები. ტრანსპორტი და დასაწყობება. ხელოვნება, გართობა და დასვენება. ინფორმაცია და კომუნიკაცია. განთავსების საშუალებებით უზრუნველყოფისა და საკვების მიწოდების საქმიანობები. ჯანდაცვა და სოციალური მომსახურების საქმიანობები და განათლება. 2019 წლის მარტში ექსპორტი, წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 12.2%-ით, \$35 მლნ-ით \$335 მლნ-მდე გაიზარდა. იმავე პერიოდში იმპორტი მკვეთრად 11.3%-ით, \$96 მლნ-ით \$756 მლნ-მდე შემცირდა (უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი \$131 მლნ-ით შემცირდა)

2019 წელს საქართველოს სულ 9.36 მლნ საერთაშორისო მოგზაური სტუმრობდა. ტურიზმიდან მიღებულმა შემოსავალმა \$3.2 მლრდ-ს გადააჭარბა. გასულ წელს საქართველოში საზღვარგარეთიდან \$1.73 მლრდ-ს შემოსავალი მოვიდა. აგრეთვე, განხორციელდა \$1.27 მლრდ-ის ინვესტიცია და ა. შ

ისევე როგორც მსოფლიოს ნებისმიერი ქვეყანა, რომელიც ებრძვის ახალ კორონავირუსს, ეკონომიკური განვითარების გზაზე მდგარი პატარა ქვეყანა საქართველო, დადგა ჯანდაცვასა და ეკონომიკას შორის ალტერნატივის წინაშე. სოციალური დისტანცირება და გლობალური ჩაკეტვა (Global Lockdown) ერთი მხრივ ხელს უწყობს ქვეყანას შეებრძოლოს პანდემიის გავრცელებას და გადაარჩინოს მეტი სიცოცხლე, მეორეს მხრივ კი ზღუდავს ეკონომიკურ აქტივობას, აფერხებს ეკონომიკის გამოშვებას და ხელს უშლის ეკონომიკურ ზრდას.

ექსპერტთა ერთი ნაწილი (Philip Thomas) მიიჩნევს, რომ თუ კორონავირუსით გამოწვეული საყოველთაო იზოლაცია გამოიწვევს მშპ-ს 6.4%-ზე მეტით შემცირებას, მაშინ უფრო მეტ სასიცოცხლო წელს დავკარგავთ, ვიდრე ვირუსთან ბრძოლით მო-

ვიპოვებთ³⁴. ექსპერტთა მეორე ნაწილს (Jonathan Portes) კი მოჰყავს მტკიცებულება, რომ რეცესიის პერიოდში სიცოცხლის ხანგრძლივობა იზრდება და კორონავირუსით გამოწვეული საყოველთაო იზოლაცია უფრო მეტ სიცოცხლეს გადაარჩენს, ვიდრე შეინარავს.

ახალი კორონავირუსის პანდემიის შოკმა მნიშვნელოვნად გააუარესა საქართველოს ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივა. საქართველოს სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში ეკონომიკური ზრდის შენელებამ ნეგატიური გავლენა მოახდინა ქვეყნის ექსპორტსა და ფულადი გზავნილების მაჩვენებლებზე. პანდემიასთან დაკავშირებული გლობალური გაურკვეველობის გაგრძელება კი კვლავაც შეამცირებს კაპიტალის შემოდინებასა და ეკონომიკაში დაგეგმილი ინვესტიციების განხორციელებას.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზით, ეკონომიკური აქტივობის შემცირების ფონზე მოსალოდნელია, რომ საქართველოს ეკონომიკა 2020 წლის განმავლობაში 4%-ით შემცირდება. ყველაზე მნიშვნელოვანი არხი, რომლითაც პანდემიის შედეგად ხდება საქართველოს ეკონომიკაზე უარყოფითი გავლენა არის ტურიზმი. 2020 წლის პირველი კვარტლის მონაცემებით, საერთაშორისო ვიზიტორებისგან მიღებული შემოსავლები წინა წელთან შედარებით შემცირდა 26%-ით. ჯამში, 2020 წლის ბოლომდე მოსალოდნელია მომსახურების ექსპორტის 55%-იანი კლება, სადაც გათვალისწინებულია საერთაშორისო ვიზიტორებიდან მიღებული შემოსავლების შემცირება დაახლოებით 70%-ით. ტურიზმის შემცირება უარყოფითად მოქმედებს ეკონომიკის სხვა სექტორებზე, მათ შორის, მშენებლობაზე და უძრავი ქონებით ვაჭრობაზე. გლობალურად შეინიშნება საგარეო ვაჭრობის შესუსტება. და უკვე 2020 წლის პირველ კვარტალში, საქართველოს ექსპორტი შემცირდა 28%-ით, ხოლო იმპორტი შემცირდა 39%-ით. ექსპორტის შემცირება, თავის მხრივ, ზრდის ზენოლას გაცვლით კურსზე. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზით, 2020 წელს, მოსალოდნელია ექსპორტის შემცირება 24.2%-ით, ხოლო იმპორტი შემცირდება 21.1%-ით. გლობალური საგარეო მოთხოვნის შემცირება და ქვეყნებში მიმდინარე ეკონომიკური კრიზისი უარყოფითად აისახება ფულადი გზავნილების მოცულობაზეც. ფულადი გზავნილები შიდა მოთხოვნის მნიშვნელოვანი კომპონენტია და, შესაბამისად, მისი შემცირება უარყოფით გავლენას ახდენს შიდა მოხმარებაზე. 2020 წლის აპრილის მონაცემებით, ფულადი გზავნილების ჩარიცხვის მაჩვენებელი შემცირდა 42.3%-ით, მათ შორის, კლება შეინიშნება ისეთი ქვეყნებიდან, როგორიცაა რუსეთი (-61.8%), იტალია (-27.5%), საბერძნეთი (-37.9%), აშშ (-33.6%), ისრაელი (-48.4%). საგარეო ფაქტორებიდან შემოსავლების კლება უარყოფითად აისახება შიდა მოთხოვნაზე. შედეგად, მნიშვნელოვნად შემცირდა არაპირველადი მოხმარების საგნებსა

თუ მომსახურებაზე მოთხოვნა. ამავე დროს, შოკის პერიოდში მნიშვნელოვნად სუსტდება საინვესტიციო აქტივობაც. ეკონომიკის შემცირება, ასევე პანდემიის მართვასთან დაკავშირებული ხარჯების ზრდა, პირდაპირ აისახება როგორც ბიუჯეტის შემოსავლების, განსაკუთრებით კი საგადასახადო შემოსავლების, ისე ხარჯების მოცულობაზე. 2020 წელს ნაერთ ბიუჯეტში დაგეგმილი შემოსავლები, საერთაშორისო პარტნიორების მიერ გამოყოფილი გრანტებისა და კრედიტების გარეშე დაგეგმილი იყო 13.7 მლრდ. ლარის ოდენობით, რაც განახლებული პროგნოზების მიხედვით მცირდება 1.8 მლრდ. ლარით. ივლისში, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის წინასწარი შეფასებით, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპმა -5.5% შეადგინა. აგვისტოში წლიური ინფლაცია 4.8%-ს გაუტოლდა. აგვისტოში წინა თვესთან შედარებით, ლარის გაცვლითი კურსი აშშ დოლართან მიმართებით 0.3%-ით, ხოლო ევროს მიმართ 3.7%-ით გაუფასურების ტენდენციას ავლენს. 2020 წლისთვის მშპ-ის დეფლაციის პროგნოზი 3%-ია.

პანდემიის გავრცელებამ მნიშვნელოვანი უარყოფითი გავლენა მოახდინა როგორც კერძო სექტორზე, ისე მოქალაქეების მდგომარეობაზე. საქართველოს ეკონომიკას უნდა მოეხერხებინა გლობალურ და რეგიონულ შოკებთან გამკლავება, საკუთარი და საერთაშორისო პოზიტიური თუ ნეგატიური გამოცდილების გააზრებით ჯანდაცვისა და ეკონომიკური კრიზისის მართვის მიმართულებით. მნიშვნელოვანი იყო კერძო ინიციატივებიც, ანუ ის, თუ რამდენად შეძლება ქართული ბიზნესის ნაწილი მაინც თვითორგანიზებას, ახალი ტიპის მომსახურებებისა და პროდუქტების შემუშავებას, რომელიც არსებულ გამოწვევებს მეტად უპასუხებდა.

არსებულ გამოწვევებს საქართველოს მწირი ბიუჯეტი ვერ განვდებოდა. აუცილებელი გახდა დამატებითი რესურსების მოძიება როგორც ბიზნესის, ისე მოქალაქეების პირდაპირი დახმარებებისთვის, ასევე ეპიდემიის გავრცელების პრევენციისა და დაავადებულთა მკურნალობისთვის.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან საქართველოს მთავრობის წარმატებულმა მოლაპარაკებებმა, საშუალება მისცა ქვეყანას დონორებისგან მოეზიდა მნიშვნელოვანი ფულადი რესურსები. შედეგად, ჯამში მოზიდულ იქნა, 1.5 მლრდ. აშშ დოლარი დახმარება. მათ შორის: IMF – 200.0 მლნ. აშშ დოლარი; ADB – 400.0 მლნ. აშშ დოლარი; WB – 250.0 მლნ. აშშ დოლარი; AFD – 200.0 მლნ. აშშ დოლარი; KfW – 250.0 მლნ. აშშ დოლარი; EU – 200.0 მლნ. აშშ დოლარი; AIIB – 100.0 მლნ. აშშ დოლარი

ეფექტიანი ანტიკრიზისული და პოსტკრიზისული ღონისძიებების გასატარებლად საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა ქვეყნის განვითარების ანტიკრიზისული გეგმა. ასევე, USAID-ის დაფინანსებითა და “დელოიტ კონსალტინგის” ექსპერტების

ჩართულობით საქართველოს მთავრობა მუშაობს პოსტკრიზისულ ეკონომიკურ გეგმაზე.

ანტიკრიზისული გეგმა წარმოადგენს მთავრობის ანტიკრიზისულ პოლიტიკას პანდემიასთან ბრძოლის, ვირუსის მართვის, შეზღუდვების, მოქალაქეებსა და ბიზნესსზე ზრუნვის მიმართულებით. ანტიკრიზისული გეგმის ამოსავალი პრინციპია არსებული შეზღუდული რესურსებით რაც შეიძლება მეტი ადამიანის და ბიზნესის მაქსიმალური მოცვა, რათა სახელმწიფოს დახმარება შეძლებისდაგვარად მიიღოს ყველამ, ვინც პანდემიის შედეგად დაზარალდა. მთავრობის განცხადებით ანტიკრიზისულ გეგმა 3 ძირითად პრინციპს ეფუძნება. -მაქსიმალურად შევუმსუბუქოთ ჩვენს მოქალაქეებს ყოველდღიური ეკონომიკური გამოწვევები; მივცემართ ბიზნესს სამუშაო ადგილების შენარჩუნებაში; შევიშუშაოთ ინსტრუმენტები, რომ როდესაც ქვეყანა დაიწყებს ეკონომიკური კრიზისიდან გამოსვლას, სწრაფად მოხდეს ეკონომიკური განვითარების აღდგენა, სწრაფად დავენიოთ იმ სასტარტო პირობებს, რითაც მიმდინარე წელი დავიწყეთ. COVID-19-თან ბრძოლის ანტიკრიზისული გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების ბიუჯეტი 2020 წლის განმავლობაში მოიცავს: მოქალაქეებზე ზრუნვა და მათი სოციალური მხარდაჭერა - 1.04 მლრდ. ლარი. ჯანდაცვის სისტემის გაძლიერება და პანდემიასთან ბრძოლა - 350 მლნ. ლარი. ეკონომიკაზე ზრუნვა და მენარმეთა მხარდაჭერა - 1.76 მლრდ. ლარი. დაანონსდა თანხების ეკონომიკურ და სოციალურ საჭიროებებზე გადანაწილება. კერძოდ: ეკონომიკისა და მენარმეობის მხარდაჭერისთვის 2 მილიარდ 110 მილიონი ლარის გამოყოფა, რომელიც განაწილება მოქმედი კერძო სექტორის მხარდაჭერაზე, სოფლის მეურნეობის ეფექტიანობის გაზრდასა და ადგილობრივი წარმოების წახალისებაზე. მოსახლეობის სოციალურ საჭიროებებს 1 მილიარდ 35 მილიონი ლარი მოხმარდება. გეგმის სოციალური ნაწილი მოიცავს კორონავირუსის კრიზისის პირობებში დაზარალებული ადამიანების და შინამეურნეობების საჭიროებებს.

ანტიკრიზისული ეკონომიკური გეგმის ნაწილია ბიზნესის მხარდაჭერა, რომელიც მოიცავს პროგრამის ფარგლებში ეტაპობრივად ბიზნესზე ზრუნვას. ბიზნესის მხარდაჭერის პირველი ეტაპი - მოიცავს პანდემიით გამოწვეული პირველადი ნეგატიური ეფექტების შესამსუბუქებლად გადაუდებელ ღონისძიებებს, კერძოდ:

ბიზნესსუბიექტებს 4 თვის ქონების და საშემოსავლო გადასახადი გადაუვადდათ 2020 წლის 1-ელ ნოემბრამდე - პროგრამის ბიუჯეტი 171 მლნ. ლარს შეადგენს. გადასახადი უკვე გადაუვადდა 6000-ზე მეტ ეკონომიკურ სუბიექტს.

მცირე სასტუმროებს მიეცათ შესაძლებლობა საბანკო სესხის 6 თვის პროცენტის თანადაფინანსებით ესარგებლათ - 4-დან 50 ნომრამდე სიდიდის სასტუმროები 2020 წლის 1 აპრილიდან იღებენ სა-

ბანკო სესხის 6 თვის პროცენტის თანადაფინანსებას. პროგრამის ბიუჯეტი 14 მლნ. ლარია.

ავტოიმპორტიორებს ავტომობილების განბაჟების გადასახადის 90-დღიანი ვადა მიმდინარე წლის 1-ელ სექტემბრამდე გადაუვადდათ - პროგრამის ბიუჯეტი 50 მლნ. ლარია, ხოლო სარგებელი მიიღო 38 000 იმპორტიორმა.

იურიდიულ პირებს, რომლებსაც შეექმნა საბანკო სესხის მომსახურების პრობლემა, შესაძლებლობა მიეცათ მოახდინონ სესხის გამარტივებული რესტრუქტურისა - შესაძლებლობით უკვე ისარგებლა 7 000 იურიდიულმა პირმა.

ბიზნესის მხარდაჭერის მეორე ეტაპი მოიცავს შეღავათებს, რომელიც ბიზნესმენებს მისცემს შესაძლებლობას პანდემიის გამოწვევების ფონზე გააგრძელონ ბიზნესსაქმიანობა:

ამოქმედდება დღგ-ს ავტომატური დაბრუნების მექანიზმი და გაორმაგდება დღგ-ის ზედმეტობის დაბრუნება - წელს ბიზნესი დამატებით მიიღებს 600 მლნ. ლარს.

330 მლნ. ლარი გამოიყოფა საკრედიტო-საგარანტიო სქემის უზრუნველსაყოფად. რომლის გამოყენების მთავარი მიზანია ფინანსებზე წვდომის გაუმჯობესება მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის სესხის რესტრუქტურისა და ახალი სესხისთვის, მათ შორის საბრუნავი საშუალებების დაფინანსებისთვის.

პროგრამის ფარგლებში დაფინანსდება მიმართულებები, რომელთაც უშუალოდ შეეხო კრიზისი და ამასთან აქვთ კრიზისის შემდგომ, საშუალოვადიან პერიოდში ოპერირების შედარებით სწრაფი აღდგენის პოტენციალი.

მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება პირობები კერძო სექტორისთვის, რაც მოიცავს გარანტიის დაფარვის დონის ზრდას როგორც ინდივიდუალური სესხის, ასევე პორტფელის დონეზე, საკრედიტო გარანტიით სარგებლობის საკომისიოს შემცირებას, სესხის მოცულობის ზედა ზღვრის ზრდას და გარანტიის მეტად გამოყენების შესაძლებლობას საბრუნავი საშუალებების დასაფინანსებლად. 2020 წელს გამოყოფილი გარანტიის ოდენობა შეადგენს 330 მლნ. ლარს, რაც რეალურად უზრუნველყოფს დაახლოებით 2 მილიარდის ოდენობის საკრედიტო პორტფელის გარანტიას სახელმწიფოს მხრიდან.

საქართველოში 2014 წლიდან ფუნქციონირებს ბიზნესის ხელშეწყობის პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“. პროგრამა საკმაოდ წარმატებით ხორციელდება. ამ პროგრამის ფარგლებში პანდემიის პირობებში განხორციელდა ცვლილება. შემუშავდა „ანარმოე საქართველოში“ პროგრამების განახლებული ფორმატი, რომელიც გულისხმობს ისეთი გადაწყვეტილებების მიღებას, როგორიცაა: შენარჩუნებულ სამუშაო ადგილებზე საგადასახადო შეღავათის დაწესება; ქონებისა და საშემოსავლო გადასახადის გადავადება ტურიზმთან დაკავშირებული ბიზნეს სუბიექტებისთვის; საოჯახო, მცირე და სა-

შუალო სასტუმროებისთვის სესხის სუბსიდირება; ყველა იურიდიული პირისთვის სესხის რესტრუქტურის შესაძლებლობა; ძირითად სასურსათო პროდუქტებზე ფასების ზრდის დაზღვევა; სოფლის მეურნეობის განვითარების პროგრამების განახლებული ფორმატით განხორციელება; დღგ-ს ავტომატური დაბრუნების მექანიზმის ამოქმედება და სხვ.

ცვლილება „ანარმოე საქართველოში“ პროგრამის ფარგლებში გულისხმობს:

სესხის/(ლიზინგის) თანადაფინანსების პერიოდის 24-დან 36 თვემდე გაზრდას;

საპროცენტო განაკვეთის თანადაფინანსების მექანიზმის ცვლილებას; საქმიანობის სახეობათა ზრდას; სესხის/(ლიზინგის) მინიმალური ზღვრის დაწევას; საბრუნავი საშუალებების დაფინანსებას (80%-მდე);

ცვლილებები შედის მცირე მეწარმეობის განვითარების საგრანტო კომპონენტში - გრანტის მოცულობის მაქსიმალური ზღვარი იზრდება 20 000-ლარიდან 30 000-ლარამდე, ხოლო ბენეფიციარის მხრიდან თანადაფინანსების მოთხოვნა მცირდება 20%-დან 10%-მდე;

კომერციულ ბანკებს მიენოდებათ 600 მლნ. ლარის გრძელვადიანი რესურსი - ლიკვიდურობის პრობლემის გადასაჭრელად, მიზანს წარმოადგენს გრძელვადიანი ლარის რესურსის გაჩენა საბანკო სექტორში. ამისათვის, ფინანსთა სამინისტრო გამოუშვებს დამატებით 600 მლნ. ლარის ღირებულების ფასიან ქაღალდებს და მიღებულ თანხას კომერციულ ბანკებში განათავსებს გრძელვადიანი დეპოზიტების სახით.

პროგრამის „ანარმოე საქართველოში“ ფარგლებში მხარდაჭერილია 363 პროექტი, რომელთა ჯამური ინვესტიციის მოცულობა შეადგენს 796,1 მლნ ლარს, საიდანაც კომერციული ბანკების მიერ დამტკიცებული სესხების მოცულობა 508 მლნ ლარს აღწევს, ჯამში იქმნება 16 050-ზე მეტი ახალი სამუშაო ადგილი.

პირველი შოკის შემდეგ ქართული ბიზნესის ნაწილმა შეძლო ადაპტირება არსებულ მდგომარეობასთან. მოახერხა თვითორგანიზება და ახალი ტიპის მომსახურებებისა და პროდუქტების შემუშავება. მათ დისტანციური მუშაობის პირობებშიც კი მოახერხეს თანამშრომელთა შენარჩუნება და არსებულ გამოწვევებთან გამკლავება.

2020 წლის მაისიდან ევროკავშირისა და გაეროს განვითარების პროგრამის ხელშეწყობით CaucasPack-მა წარმოების რეორგანიზება მოახდინა და გადამუშავებული პლასტიკური ბოთლებისგან მრავალჯერადი გამოყენების ვირუსისგან დამცავი საშუალებების წარმოება დაიწყო. კომპანიამ ამ რეორგანიზაციით გააგრძელა ეკონომიკური საქმიანობა, ბაზრის ახალ მოთხოვნებსაც უპასუხა და სრულად შეინარჩუნა 99 სამუშაო ადგილი. პანდემიის დაწყებამდე რუსთავეში მდებარე შესაფუთი მასალების ადგილობრივი საწარმო კომპანია

CaucasPack- ერთჯერად ჭიქებსა და სურსათის კონტეინერებს აწარმოებდა.

პანდემიის პერიოდში „საპარტნიორო ფონდის“ მხარდაჭერით, საქართველოში უმაღლესი ხარისხის სპეციალური დამცავი საშუალებების დანიშნულების პირბადეების საწარმო „ნიუ ტექნოლოჯი იმპექსის“ პროდუქციის -Faceguard-ის საწარმო გაიხსნა. საწარმოს წარმადობა სრული დატვირთვისას თვეში 12 მლნ პირბადეს შეადგენს. პროდუქცია Faceguard-ი განკუთვნილია, როგორც ადგილობრივი, ასევე - საექსპორტო ბაზრებისთვის.

2020 ის დასაწყისში წინა წელს გახსნილმა კომპანიამ „დოქტორ გუდი“ სტარტაპ საქართველოსა და საპარტნიორო ფონდის კონტრიბუციით წარმოება გააფართოვა და დღე-ღამეში 10 ათ. ხალათსა და 2 ათ.მდე კომბინიზონს აწარმოებს.

„აწარმოე საქართველოში“ ფარგლებში, ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკის (EBRD) თანადაფინანსებით, გაიხსნა კომპანია „ჩირინას“ ახალი საწარმო, მეფრინველეობის კომპლექსი „სართიჭალა-3“. თანამედროვე ტექნოლოგიით აღჭურვილი კომპლექსი „ჩირინა“ ყოველთვიურად დამატებით 600 ტონა ხორცის წარმოებას მოახდენს, რითაც ანაცვლებს იმპორტირებულ გაყინულ ქათმის ხორცს ხარისხიანი ადგილობრივად წარმოებული პროდუქტით. ადგილზე დასაქმდება 50 ადამიანი. პანდემიის პერიოდში გაიხსნა:

მშენებლობისთვის საჭირო მასალების მწარმოებელმა კომპანია Universe Business Group-მა საკუთარი საწარმო გახსნა, რითაც წარმოება გააორმაგა. UBG-ი მშენებლობისთვის საჭირო მასალებს აწარმოებს, როგორცაა ხარაჩო, უსაფრთხოების მოაჯირები, ყალიბები და ა.შ.

ნახევარფაბრიკატების მწარმოებელმა ბრენდულმა კომპანია „რერა“ მ („რერა“ ხორცპროდუქტების იმპორტიორი კომპანია G&A- ს ერთ-ერთი ბრენდია, რომელიც პრემიუმ ხარისხს მიეკუთვნება). ბაზარზე არსებული დიდი მოთხოვნის გამო, გააფართოვა წარმოება და გახსნა ახალი ბრენდი „შინდა“, რომელიც გაყინული ხორცპროდუქტების დაფასოებული ვარიანტია და გათვლილია დაბალფასიან სეგმენტზე. დღეს „რერა“ 350-400 ტონამდე ნახევარფაბრიკატებს აწარმოებს

კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ, ადმინისტრაციული გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფელში გაიხსნა ვაშლის ჩიფსის კომპანია „ენკენი“ს ახალი საწარმო. 2016 წლიდან მუშაობს. პანდემიის პერიოდში „ენკენმა“ შეძლო, პროდუქცია მარკეტებსა და ონლაინპლატფორმის (soplidan.ge) დახმარებით გაეყიდა, მათ მომხმარებლებს ადგილზე მიტანის უფასო სერვისი შესთავაზეს, რასაც შედეგად ჩიფსების პოპულარობისა და მოთხოვნის ზრდა და მოჰყვა. რამაც დამფუძნებელ ქალებს გადაწყვეტივნა პანდემიის პირობებში კომპანიის ახალი საწარმოს გახსნის მიზანი იყო დახმარებოდა გაჭირვებულ მოსახლეობას, დაესაქმებინა და ეზრუნა განსაკუთრე-

ბით ადგილობრივი ქალების გაძლიერებაზე.

„ერთიანი აგროპროექტის“ ფარგლებში ყვარლის რაიონში, სოფ. ენისელში ამუშავდა თხილის გამრჩევე-საშრობ-სასაწყობო საწარმო (HDS). ახალი საწარმო ყოველწლიურად, კახეთის რეგიონის დაახლოებით 300 ფერმერს მოემსახურება. ის მწარმოებლებს საშუალებას აძლევს შეამცირონ მოსავლის აღების შემდგომი დანაკარგები და მიიღონ მაღალ ფასიანი პროდუქტი. საწარმოს საშრობის წარმადობა 1 000 ტონაა, ხოლო შენახვის - 500 ტონა.

თბილისში გაიხსნა სპილენძისა და ალუმინის სადენების ახალი საწარმო. საწარმო გაიხსნა პროგრამის „აწარმოე საქართველოში“ მხარდაჭერითა და თურქული კომპანია „Koc Kablo“ ს მიერ განხორციელებული 15 მლნ ლარის პირდაპირ უცხოური ინვესტიციით. საწარმო აღჭურვილია მსოფლიოში არსებული უახლესი ტექნოლოგიით, რაც სრულად ავტომატიზებულ წარმოებასა და დაბალ საწარმოო ფასს უზრუნველყოფს. საწარმოში 100-ზე მეტი ადამიანი დასაქმდა.

„აწარმოე საქართველოში“ მხარდაჭერით, ქუთაისში ალუმინის პროფილებისა და კარ-ფანჯრების მწარმოებელი საწარმო „ალუტექ ჯორჯია“ ამოქმედდა. პროექტის ინვესტიციის ჯამური მოცულობა კი 700 000 ლარს შეადგენს.საწარმო მომხმარებელს მიწოდებს უახლესი ტექნოლოგიის დანადგარებითა და ენერგო ეფექტური ტექნოლოგიით დამზადებული პროდუქციას.საწარმო წლიურად 2 მილიონ ლარამდე პროდუქციის წარმოებას შეძლებს.

სილნალის მუნიციპალიტეტის ქალაქ წნორში კომბინირებული საკვების თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილი საწარმო გაიხსნა. საწარმო სახელმწიფო პროგრამის „შელავათიანი აგროკრედიტის“ ფარგლებში აშენდა და ჯამში, 900,000 ლარამდე ინვესტიცია განხორციელდა, აქედან, შელავათიანი აგროკრედიტი 600 000 ლარს შეადგენს, 300 000 ლარი კი ბენეფიციარის ინვესტიციას.საწარმოში თვეში 80-მდე ტონა კომბინირებული საკვების წარმოებაა შესაძლებელი.

ქ. გორში ბიოდეგრადირებადი პარკების საწარმო ამოქმედდა BM.GE-ის კომპანია „ეკო ჯორჯიას“ მხარდაჭერით. საწარმო საწყის ეტაპზე 50-მდე ადამიანის დასაქმებას შეძლებს და საწარმოს საინვესტიციო ღირებულება, დაახლოებით, 3 მილიონი ლარია.

„ერთიანი აგროპროექტის“ ფარგლებში, კახეთის რეგიონში გურჯაანის მუნიციპალიტეტში სოფელ ჩუმლაყში ხილისა და ბოსტნეულის გადამამუშავებელი ახალი საწარმო გაიხსნა. თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილ საწარმოში 4 მლნ ლარზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა, აქედან, 600,000 ლარი გრანტია, ხოლო 1,5 მლნ ლარი შელავათიანი აგროკრედიტი. საწარმოში, სადაც 15 ადამიანია დასაქმებული, 1,000 ტონა ხილისა და ბოსტნეულის გადამამუშავებაა შესაძლებელი.

ქვემო ქართლში ახალი სამაცივრე ხილის შემნახველი საწარმო გაიხსნა USAID-ის სოფლის მეურნეობის პროგრამის ფარგლებში და შპს „აგროკომპლექსის“ თანაინვესტირებით. დამონტაჟდა თანამედროვე ტენიაანობისა და ვენტილაციის მარეგულირებელი სისტემა.

პროგრამის „ანარმოე საქართველოში“ მხარდაჭერით კომპანია „მეგადორსმა“, სესხის თანადაფინანსების კომპონენტით ისარგებლა და ავეჯის ნარმოების დაწყებასა და შოურუმის მოწყობას გეგმავს. პროგრამის „ანარმოე საქართველოში“ ბენეფიციარი ამჟამად კარების ნარმოებითაა დაკავებული.

ხულოში ხულოს LAG ის ხელშეწყობით ავეჯის ახალი საწარმო გაიხსნა. რომელიც მაღალხარისხიან ავეჯს ამზადებს. საწარმოს მისიაა, დაასაქმოს ადგილობრივი მოსახლეობა, შექმნას ისეთი ხარისხის ქართული ნაწარმი, რომლის მოთხოვნა ბაზარზე ყოველთვის იქნება და კონკურენცია გაუწიოს იმპორტირებულ საქონელს.

ხოში ჩინური ინვესტიციით აშენდება პლატმასის გადამამუშავებელი საწარმო. პროექტი პანდემიის შემდეგ სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიიდან საქართველოში საწარმოს გადმოტანის ერთ-ერთი პირველი მაგალითია. პროექტი საგანგებო ვითარების პარალელურად მზადდებოდა, უახლოეს პერიოდში კი მშენებლობა დაიწყება. განხორციელდება 50 მლნ ლარის ინვესტიცია და 400 ადგილობრივი მოსახლე დასაქმდება, - კომპანია „გლობალ რისაიკლინგმა“ ხოშის მუნიციპალიტეტში 300,000 კვ.მ. მიწა „100 საინვესტიციო შეთავაზების“ პროექტის ფარგლებში პირობებიან აუქციონზე შეიძინა და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიიდან პლატმასის გადამამუშავებელი ქარხნის გადმოტანას და შემდგომ აღნიშნული მიწოდების ჯაჭვში ჩართული სხვა საწარმოების საქართველოში გახსნას გეგმავს. პირველ ეტაპზე, ინვესტორი 50 მლნ ლარის ინვესტიციას განახორციელებს, ხოლო მომავალში ხოში გეგმავს დამატებითი ინვესტიციის განხორციელებას. მათივე ინფორმაციით, პროექტის ჯამური საინვესტიციო მოცულობა 30 მლნ ლარზე მეტია. საწარმოში 500-მდე ადამიანი დასაქმდება.

ქალაქ რუსთავში შპს „construction service“-ი ლითონის ნაწარმის მწარმოებელი საწარმოს აშენებს. საწარმო სხვადასხვა სახის ლითონის ნაწარმსა და კონსტრუქციის ნარმოებსა შეძლებს, რომლის წლიური მოცულობა 6 000 ტონა იქნება. საწარმოს მოწყობისა და ფუნქციონირების დასაწყებად 2 500 000 ლარის ინვესტიცია განხორციელდება. ამასთან, შპს „construction service“-ი გამოთქვამს მზადყოფნას საწარმოს შექმნის შემდგომ დაასაქმოს 30 ადამიანი. სახელმწიფო პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“ ფარგლებში საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნულმა სააგენტომ შპს „construction service“-ს ქალაქ რუსთავში 10000 კვ.მ. არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნა-

კვეთი პირდაპირი მიყიდვის ფორმით გადასცა.

რუსთავში კიდევ ორი ახალი საწარმო აშენდება. პოლიესტერის სინთეზური ბოჭკოსა და სილიკომაგანუმის საწარმოების მშენებლობის

ეკონომიკის სამინისტროს სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს და „ანარმოე საქართველოში“ მხარდაჭერით რუსთავში სამკერვალო საწარმო „ქართლი ტექსტილი“ 4 თვეში სრული დატვირთვით ამუშავდება. სამკერვალო საწარმოს ასაშენებლად კომპანიას სააგენტოსგან ქალაქ რუსთავში მდებარე 38055 კვ.მ. მიწის ნაკვეთი და მასზე განთავსებული შენობა-ნაგებობები 1 ლარად გადაეცა.

საწარმოს ასაშენებლად „ქართლი ტექსტილი“ 20 მლნ ლარის ინვესტიციის განხორციელებას და 3000 ადამიანის დასაქმებას გეგმავს. საწარმო - „ქართლი ტექსტილი“ „აჭარა ტექსტილს“ ეკუთვნის, რომელსაც ბათუმში, ფოთსა და ქობულეთში სამი სამკერვალო ფაბრიკა აქვს. „აჭარა ტექსტილი“ წლიურად 15 მლნ-ზე მეტი ერთეული პროდუქციის ნარმოებასა და ექსპორტს ახორციელებს. ის თანამშრომლობს ისეთ წამყვან საერთაშორისო კომპანიებთან როგორებიცაა: Nike, ADIDAS, Puma და ა.შ. დასაქმებულია 3500 ადამიანი.

პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“, წარმატებით ასრულებს ფუნქციას - უკვე 600-ზე მეტი სხვადასხვა საწარმო და სასტუმროა მხარდაჭერილი, 6000-ზე მეტი მიკროგრანტია ოჯახებზე გაცემული მიკროსამწარმოო საქმიანობისთვის და, ჯამში, შექმნილია 34 000 ახალი სამუშაო ადგილი.

პროგრამას „ანარმოე საქართველოში“ განსაკუთრებით გააქტიურდა პოსტპანდემიურ პერიოდში. ხელისუფლების განცხადებით ქართული ნარმოება არის ძალიან კონკურენტუნარიანი, რადგან პანდემიის პერიოდშიც კი აჩვენებს პოზიტიურ დინამიკას. საქართველოს რეალურად შეუძლია ახალ შესაძლებლობად აქციოს კორონავირუსით გამოწვეული გლობალური პრობლემა, რომლის წინაშეც დღეს მსოფლიო დგას. მსოფლიო ბანკის შეფასებით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მშპ-სთან შეფარდებით საქართველო მსოფლიოში მე-10 ადგილს იკავებს. კორონავირუსით შექმნილი გლობალური ტენდენციებიდან გამომდინარე, ტრადიციული ინდუსტრიული ჰაბები სავარაუდოდ, შეიცვლება და ბევრი მულტინაციონალური კორპორაცია ეცდება ნარმოების დივერსიფიკაციას, მათ შორის გეოგრაფიულ დივერსიფიკაციასაც. ჩვენი გეოპოლიტიკური ლოკაცია და საპორტო პროექტები, ინვესტორს ყველა წინაპირობასა და კომფორტს უქმნის, რომ ბიზნესი საქართველოში გადმოიტანოს. ჩვენს ეკონომიკას საკმაოდ მიმზიდველს ხდის საქართველოს წარმატება მსოფლიო რეიტინგებში, მათ შორის ბიზნესის კეთების რეიტინგში, ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსში, გადასახადების სიმცირის რეიტინგში და სხვა. ჩვენთვის უკიდურესად მნიშვნელოვანია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ახალმა ტალღამ მოიტანოს მეტი

დასაქმება ქვეყანაში და ის პროექტები, რომელიც გარკვეული დოზით დასაქმებას უზრუნველყოფს. ამისათვის მათ საქართველოს მთავრობა თავის მხრივ დამატებით ფინანსურ, ორგანიზაციულ და ინფრასტრუქტურულ მხარდაჭერას ჰპირდება.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზით 2021 წელს საქართველოს ეკონომიკა, მთავრობის მიერ გატარებული ეფექტიანი ღონისძიებების ხელშეწყობით 4%-ით გაიზრდება. ფაქტია, რომ პანდემიის შემდეგ ახალი სირთულეებისა და გამოწვევების წინაშე დავდებით. ეს იქნება ეკონომიკური ზარალის ანაზღაურება, ქვეყნის ნორმალურ ფუნქციონირებაზე დაბრუნება და მოსახლეობისთვის ყოველდღიური ცხოვრების გამარტივება და მათი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

საქართველოში ბიზნესის კეთების მიხედვით თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის ხარისხი მაღალია. პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“ უცხოელ პარტნიორებთან თანამშრომლობითა და თანადაფინანსებით ხელს უწყობს ახალ ბენეფიციარებს. მაგრამ აუცილებელია პრიორიტეტად ვაქციოთ ადგილობრივი წარმოება და მხარი დავუჭიროთ ქვეყანაში ეროვნული ეკონომიკის განვითარებას.

ახალი კორონავირუსის ფონზე სწორედ გამოი-

კვეთა ქვეყანაში ადგილობრივი წარმოების განვითარების აუცილებლობა. შესაძლებელია კორონავირუსს დადებითი ეფექტიც გააჩნდეს და ეროვნული ეკონომიკის აღორძინების საფუძველადაც კი მოგვევლინოს

მაგრამ გლობალური პანდემია გრძელდება და გაურკვეველია, როგორი იქნება მსოფლიო კორონავირუსის პანდემიის შემდეგ. მოსალოდნელია, რომ Covid-19 შედეგები, რომელიც აისახება ეკონომიკაზე, იქნება გრძელვადიანი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს მთავრობის ანტიკრიზისული გეგმა 2020 წ. ანტიკრიზისული ეკონომიკური გეგმა. ბიზნესის ხელშეწყობის პროგრამა
2. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ოფიციალური მასალები: ეკონომიკური პოლიტიკა; ეკონომიკური მიმოხილვა; პროექტები.
3. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მასალები 2019-2020 წწ.
4. IMF-საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზი საქართველოზე ოქტომბერი 2020